

non prodat, evaporata aqua, saporem amarum proferet, qui eò fiet intensior, quo major ac major fiet évaporatio, quemadmodum fiunt colores intensioris flavedinis; quod tamen falsum esse exposuimus superiùs, atque ista falsum, ut sedimentum ipsum ab omni ferè aqua separatum, sit quidem falsissimum, sed ne cum ullo quidem vestigio amaritudinis conjunctum, nec per totam évaporationis seriem quicquam amaritudinis urina concipit. Patet igitur undecunque propositio.

Atque in his pauculis continentur fundamenta omnium, quæ ad urinas naturales pertinent, ut faciliè cuicumque meditati patebit. Ut autem ex his ipsis deducantur, quæ faciunt ad urinarum non naturalium intelligentiam, alia aliquot pauca de iis subjiciamus oportet.

DE URINIS

Pars altera continens

Quæ ad Urinas non naturales pertinent.

Cum Urina naturalis illa dicatur, quæ est determinatæ quantitatis, qualitatis, substantiæ, & contentorum, illa erit necessariò non naturalis, quæ ab illa quantitate, qualitate, substantia, & contentis recedit; horum enim omnium complexio constituit habitudinem, & compositionem urinae naturalis. Itaque, sive urina à naturali diversa sit in quantitate solùm, aut qualitate, aut singulis reliquis, sive in aliquot horum sive in omnibus, dicetur semper non naturalis, plus tamen minus, prout in omnibus, aliquot, aut una tantùm affectione discrepat à naturali. Ex his autem fit, ut multiplex urina non naturalis distinguatur pro multiplici ratione, qua à naturali statu potest recedere, de quibus singulis breviter. Et primò, cum urina naturalis debeat esse substantia ad fluxum facilis, quasi aqua communis, quæcunque igitur urina fuerit facilioris aut difficilioris fluxus, quàm aqua communis, erit non naturalis ratione substantiæ, & facilioris quidem fluxus appellatur tenuis, difficilioris crassa, quarum illa, ex premissis, pendebit à minori quantitate salium, ac terræ, quàm quæ naturaliter permisceri debet liquido urinae; crassa è conversò à quantitate majori, vel rursus tenuis posita quantitate naturali salium ac terræ, à majori copia liquidi aquei; crassa è conversò, posita quantitate salium, ac terræ naturali, à copia liquidi aquei minori, ut ex prima parte patet. Cum verò urina minimum recedit à naturali substantia, dicetur Mediocris, quæ unde proveniat ex se manifestum est. Ad Urinam crassam revocanda est

Quid urina non naturalis.

Multiplex.

Tenuis, & crassa.

Mediocris Olea-
ginosa.

est Oleaginosa, de qua nihil est magis apud Medicos decantatum, & mirum, quantum clament, dum alii negant, ajunt alii, urinas dari posse, quæ Oleo sint omninò similes, non in difficultate fluxus solùm, sed in colore, sapore, unctuositate, ac uno verbo, sint ferè Oleum, vel quid pingue fluens: affirmantibus aliis, oleaginosas urinas illas esse solùm, quarum superficiebus innatant quasi guttæ olei, non verò oleum esse urinam universam, immò nec esse posse, eò quod fieri non possit, ut aqua cum oleo ita misceatur, ut unum compositum constituat; urinæ autem pars minima aqua est; ad hoc igitur, ut produceretur urina oleaginosa, oporteret conjungi aquam cum oleo, quod planè repugnat. Qua super re asserimus, quod nemini dubium, urinas, quarum superficiebus innatet quid oleosum, sæpe dari, & nos hujus naturæ excernebamus, cum vertigine laborabamus; quod facilè, ac necessariò continget, quoties pingue aliquid in corpore solvitur. Finge igitur jam non pingue aliquid, sed plurimum oleosi è corpore solvi, & aquam vel inherere partibus, vel in pingue quid permutari; an non universa urina purum purum oleum videbitur ipsi in affectionibus omnibus respondens? Postremo, verum quidem est, aquam & oleum conjungi non posse ex se solis, sed si adjiciantur sales, & præcipuè acriores, tria illa in unicum corpus coalescent maximè oleosum: mille hujus conjunctionis exempla occurrunt ex Chymicis; sed nos unicum proponimus nemini non notum, modum nempe conficiendi saponis, qui nihil aliud est quam coagmentatio ex adipe, aqua, & salibus coalescentibus per misionem mutuam in liquidum unctuosum.

Secundò, quoniam tum Urina est naturalis ratione quantitatis, cum servat aptam proportionem cum liquidis, quæ potamus; igitur tum erit non naturalis, cum eandem proportionem non servat ratione quantitatis, & cum hæc proportio non servari possit, vel quia copia urinæ sit minor, vel quia major, in primo casu urina dicitur pauca, in secundo copiosa, & prima quidem ex eo proveniat oportet, quod vel liquidum, quod assumitur, stagnat alicubi in corpore, vel extra derivatur per sudorem, perspirationem, salivam, mucum narium; secunda vero ex eo, quod corporis aliquid colliquatur, vel liquidi prius alicubi coacervati sit solutio, derivatio in renes, & separatio.

Tertiò, quoniam urina est naturalis ratione qualitatis, cum per totam sui profunditatem colorata cernitur, diluta flavedine odoris nemini non noti, ac soni qualis communis aquæ in aquam depluentis, igitur quotcunque modis cum hoc statu non conveniat, dicetur non naturalis secundum qualitatem; cum autem ii sint plures, exponendi per seriem perspicuè. Quoniam color, qui etiam per profunditatem corporum cernitur, certo argumèn-

gumento est eo
naturalis debet
no eodem citri
opaca non nat
fitione partiu
cem trajici p
Et. Hinc
rum opacitas
nis addemus
ique natural
urina erit secun
ior, vel eodem
species aqua p
tincta, quæ vel
quantitas quæ
cralla, & liqui
su lactea, quæ
cum sale permi
aqueam pelluci
minas, quæ sin
non maximus
Urina saturati
giti sunt dilu
net sanonob
exolis, cum
ter enim
copia aquæ
saturatiom
dentis, adeo
dent, nem
dimus,
jusstodi
aut intenc
ad nigra
quam diver
poco hurni
tuas. Que
gravenurina
a naturali, dic

gumento est eo colore colorata corpora esse pariter pellucida; igitur urina naturalis debet esse coloris citrei, & pellucida; hinc primò fiet, ut servato eodem citri colore, sed non servata, vel mutata perspicuitate, fiat urina opaca non naturalis, quæ dicetur flava turbida, & oriatur à mutata compositione partium salinarum, terræ, & aquæ urinam constituentium, quæ lucem trajici per urinam non permittet, sed solùm ab extrema superficie reflecti. Hinc autem, & ex prima parte patet, unde proveniat omnis urinarum opacitas cum coloribus diversis conjuncta, de qua proinde nihil ulterius addemus, sed solùm colores aliquot commemorabimus. Quoniam itaque naturalis urinae color est dilutè flavus ut mala citrea, omnis igitur urina erit secundùm colorem non naturalis, quæ vel est malo citreo dilutior, vel eodem saturatior. Omnis dilutior urina dicitur aquea, cujus duæ species aquea pellucida, nempe transparens, & nullo, aut fere nullo colore tincta, quæ vel tenuis est, vel crassa: si tenuis, à sola aqua provenit majoris quantitatis, quam reliquæ partes salis, ac tartari tingere ipsam possint; si crassa, à liquido crassiori in simili proportionem quantitatis: & aquea alba, seu lactea, quæ scilicet opaca est, & coloris lactei ab humoribus crassioribus cum sale permistis proveniens, unde ejusmodi urina crassa semper. Ad aqueam pellucidam reducendæ sunt, quas appellant pallidas, spiceas, & stramineas, quæ singulæ differunt per flavedinem plus minus saturam, cujus tamen maximus gradus non pertingit ad dilutam flavedinem urinae naturalis. Urina saturatior multiplex constituitur juxta diversos colores, quorum singuli sunt diluta citri flavedine magis saturi; cujusmodi primum locum tenet saturorubra, rubra, ferruginea, nigra, de quibus singulis eorumque causis, cum abundè in prima parte dixerimus, nihil hic superaddimus; patet enim omnem ejusmodi colorum diversitatem provenire, vel à majori copia aquæ, salibus, ac terræ permistæ, vel e converso. Eodem in censu saturatiorum habetur viridis, quæ species est flavedinis ad æruginem tendentis, adeoque ab iisdem causis provenit. Postremò datur flammea splendens, nempe ut flamma purior, cujus causam similiter in prima parte tradidimus. Ad rubram reducuntur purpurea, vinea, rosea, & quæcunque hujusmodi rubicundum colorem participant, in quibus idem est remissior, aut intensior; sicut ad alia summa capita, urinae aliorum colorum, ut ad nigram livida, plumbea & cineritia, quæ nihil sunt aliud, quam diversi gradus æruginis, vel flavedinis cum multo tartaro, paucò humido aptè inter se permistis, & salibus, qui urinam constituunt. Quoniam vero habet urina suum naturalem odorem, eumque satis gravem, urina igitur nihil olens, aut suave, aut gravius, vel diversum quid à naturali, dicetur non naturalis ratione odoris, & siquidem nihil oleat, vel

Flava turbida.

Opacitas, & perspicuitas.

Aquea.
Aquea pellucida.

Aquea alba, seu lactea.

Pallida, spicea, straminea.

Saturorubra, rubra, ferruginea, nigra.

Viridis.

Flammea.

Purpurea, vinea, rosea.

Livida, plumbea, cineritia.

Nihil, aut non naturale olens.

in corpore non seceretur, aut in Renibus pars tenuis in vaporem olidum abiens; vel arctius colligatum erit cum reliquis urinæ partibus, ita ut exspirare non possit; si verò oleat non naturaliter, proveniet à partibus evaporabilibus eum odorem excitare aptis, quæ præter naturam in corpore generabuntur: neque enim hic loquimur de odoribus, qui urinis communicari possunt per cibos, potus, & medicamenta, sed de non naturali mutatione tantummodò ab his singulis non pendente. Postremò etiam si urina in urinam decidens sonet acutius quam aqua in aquam ab eadem altitudine, erit quid non naturale, provenietque vel ab impetu non naturaliter aucto, vel ab urinæ materia magis sonante, nempe ad siccum magis vergente: si verò sonet obtusius, seu gravius, proveniet vel ab impetu præter naturam imminuto, vel ab urina magis ad humidum, & viscidum perducta.

Acutius, aut gravius sonans.

Urina sine nubeculis & suspensionibus unde.

Unde sine sedimento.

Sedimentorum colores varii.

Interupta superficies, & aspera.

Subsidentia totalis.

Sedimenta arenosa.

Quartò, quoniam urina naturalis potest quidem etiam nubeculam, suspensionemque continere, sed illud præcipuè saltem ut plurimum continet, quod sedimentum dicitur album, læve & æquale; & ultra hæc nihil aliud continere debet; illa igitur omnis urina dicitur ratione contentorum non naturalis, quæ primo nubeculam, & suspensiones nunquam continet, secundo sedimentum, vel nunquam, vel non album, non læve, non æquale, sed cujuslibet alius coloris superficie interrupta, suisque partibus inæqualiter crassis, vel plane subsidens in fundo vasis: tertio, quæ alia quælibet contineat. Urina sine nubeculis, & suspensionibus, aut carebit iis partibus, quæ cessantibus motibus cum sanguine conceptis simul coeunt, ubi ipsorum major, aut minor gravitas permittit, vel eadem ita cohærebunt reliquis urinæ partibus, ut se jungi per suos motus, nisi non possint. Similiter se habebit necessitas urinarum, quæ sedimentis carent. Quod si sedimenta demittant diversorum colorum à naturali, illi non aliunde proveniunt, quam ab iisdem causis, quibus urina tota coloratur, imò verò non raro contingit, ut sedimento deposito urina evadat decolor, & quasi aquea pellucida, eodem interim perseverante colore in sedimento, quo urina universa colorabatur. Inæqualitas superficiæ, & asperitas proveniat oportet à diversa gravitate, seu densitate partium totum sedimentum constituentium; æquè densæ etenim, sive æquè graves ad eandem altitudinem quiescant intra liquida oportet, ut ex eorum doctrina certum est: Subsidentem autem ex toto, & sese extendens per superficiem imi vasis nihil assurgendo necessariò pendet à maxima gravitate, & densitate, qua præceps per liquidum ad fundum truditur. Quoniam verò terra, sal, & aqua urinam constituunt, si igitur præter naturam ita se habeat, ut quiescentibus motibus à sanguine conceptis sola terra secerne possit, fiet sedimentum arenosum; si terra,

terra,

terra, & sal, ita ut possit subire colorem nigrum &c. quemadmodum de urinis dictum est, colores omnes suscipiet: si vero insuper admitti sint præter naturam humores viscidi, qui sal, ac terram comprehendere possint, & in quiddam simile squamulis, parvis foliis, ramentis furfuris, & hujusmodi compingere, sedimenta erunt foliacea, furfuracea, squamosa & his similia, quæ contingere etiam poterunt, si scabiei aliquid, vel quidlibet pustulosum cum lævi crusta in Renibus, Ureteribus, aut vesica contineatur; abradet enim urina, & secum auferet ramenta crustarum, quæ cessante impetu in vasis petent. Ab eadem origine humorum, nempe viscidorum pendent sedimenta membranosa; neque enim membranæ sedimentorum sunt aliud, quam majores squamulæ. Sicut etiam à non ab simili causa produci possunt longa, & rotunda, exiliaque pilorum instar corpora, immò cujuslibet alius figuræ composita, quæ per urinam excernantur, unde qui dicuntur pili redditi per urinam ab Authoribus, non veri pili, sed pilis quædam similia fuerunt. Adde Renum corpus compactum esse ex minimis glandulis per series tenuissimorum filamentorum capilli instar dispositis, unde & illa abradi possunt, & per urinam pili forma reddi. Cæterum quo pacto veri capilli reddi per urinam possint, hoc nobis non ita facile admittitur. Caruncula in urina sunt portiones majusculæ glandularum renes constituentium, seu portiunculæ renum, ac denique in urina præter naturam contineri possunt, quæcumque fluunt cum sanguine, & in Renibus cum Urina secerni, vel eidem separata admisceri possunt, aliunde venientia per exudationem ex vasis, aut rupturam, aut extensionem eorundem, unde sanguis, pituita, bilis utraque, semen, pus, humores quilibet non naturales cujuscumque coloris, vermes, calculi, frusta cujuscumque materiæ in corpore præter naturam genitæ, deglutitæ, vel impactæ reddi poterunt, per urinam à renibus derivata, eademque omnia reddi poterunt, si urinæ admisceantur in Ureteribus, vesica, aut Urethra, ut patet. Atque hic animadvertes colores urinarum non naturalium, non solum produci posse per expositam mutationem partium urinam constituentium, sed per admissionem alius corporis liquidi, aut duri, quod colore alio urinam inficiat; quod etiam de sedimento ejus intelligendum est: id autem quando contingat, prudentis Medici est cognoscere in particularibus morbis, ex quorum singulorum signis deducet, an talis urinæ color ab admissione humoris, an mutatione partium in urina proveniat: sic sanguis rubronigrum producet, pus viride viridem, magna bilis flavæ portio ærugineum, minor rubrum aut flavum atque ita deinceps. Postremò contentis Urinarum annumerantur Coronæ. Corona autem nihil aliud est, quam extremus limbus summæ urinæ, qui superficiem ma-

Foliacea, furfuracea, squamosa.

Membranosa.

Pili.

Carunculae.

Colores Urinarum, & sedimentorum, etiam per admissionem corporum eo modo colorantium.

Coronæ quid.

tulæ contangit: circumferentia hæc summæ urinæ pro diversitate urinarum, diversitate vitri, & crassitie, ex qua constat matula, positu luminis, & oculi dum inspicitur, diversimodè colorata; & elegantissimis coloribus instar Iridis apparet, unde sibi nomen coronæ meruit, & mirum est, quod ea super ridiculè, & ineptè fabulentur, & prædici posse asserunt viri cæteroquin etiam doctissimi, cum reipsa coronæ illæ nihil sint nisi quiddam prorsus inane à varia luminis fractione per vitrum, & summum illud urinæ velum proveniens, nihil significans, & nihil solidi in se continens. Jam verò illa postremò subjiciamus oportet, quorum gratia hæc omnia præmissimus, quid nempe ex urinis deducatur.

Pars Tertia de Urinis continens

Quid ille habeant, quod ad Rem Medicam faciat.

Mutatio urinæ naturalis ratione instrumentorum, motus, & crassitie sanguinis.

Ratione separationis unum vitiatarum.

Contentorum carentia unde.

Tempus inspectionis post somnum.

Quoniam, ut separetur à sanguine in renibus & per Urethram reddatur determinata urinæ quantitas, qualitas & substantia, cujusmodi statuitur naturalis, oportet, ut instrumenta separantia, & reddentia naturaliter se habeant, atque insuper, ut eadem quantitas intra datum tempus separetur in instrumentis naturaliter se habentibus, requiritur certa velocitas in sanguine, & certa crassities, sive partium cohesio; quomocunque igitur isthæc mutantur, mutabitur etiam habitudo naturalis urinæ. Rursus, quoniam liquidum, & dura, quæ naturalem urinam constituunt, solvantur, & liberè confunduntur cum sanguine in singulis partibus, in quibus humores aliqui secernuntur; nisi igitur omnes secretiones, vel earum aliquæ, vel aliquot naturali modo procedant, & perficiantur, urina naturalis reddi non poterit, & ab eo statu recedet, prout ferret alteratarum separationum necessitas. Tertio, quoniam sedimenta, nubes, & suspensiones proveniunt à duris urinæ particulis in sua loca confluentibus, postquam eadem urinæ quieverunt, nisi igitur in iis separationibus, aut separentur eadem partes duræ, vel, etsi separentur, implicentur partibus viscidis, quæ urinam crassiorem constituent, contenta illa in urinis apparere non poterunt. Ex his autem patet tutissimum urinas observandi tempus esse post somnum, quoniam enim ad hoc, ut urinæ constituentur, necesse est separentur liquida, & dura per urinam reddenda, & hæc in singulis partibus admiscantur sanguini, in quibus aliqua fit separatio; ad hoc igitur ut habeatur determinata urinæ quantitas, qualitas, & substantia, qualis est naturalis, illud oportebit expectare tempus, quo separationes omnes factæ sunt, & sanguis totus per Renes fluxit: una autem, & præcipua separationum est, quæ contingit dum alimur, alimur autem in somno, & plurimum temporis intercedit inter tempus, quo cibum